

Să învățăm metodic șahul

II Elementele șahului

După cum se știe, șahul se joacă pe o tablă cu 64 de pătrate, alternativ albe și negre, cu ajutorul unor figuri (deasemeni albe și negre — în număr egal), pe care fiecare dintre jucători le deplasează *alternativ*, conform unor reguli precise (1).

Elementele fundamentale ale șahului sunt deci următoarele:

1) SPAȚIUL (Reprezentat de tabla de șah, pe suprafața căreia se mișcă figurile).

2) FIGURILE: (Repartizate egal la începutul jocului între cei doi adversari).

3) TIMPUL: (Un element foarte important, determinat de alternanța regulată a mișcărilor albe și negre dealungul partidei. Este important de notat — și asupra acestui punct vom reveni — că nu este vorba despre timpul de gândire al celor doi jucători, ci e numărul REAL de mutări pe care le-au efectuat).

Să examinăm pe rând aceste trei elemente. O imagine clară asupra valorii și importanței lor este absolut necesară pentru a permite cititorilor noștri înțelegerea exactă a *logicii* jocului, care se bazează în mod exclusiv pe combinarea permanentă și pe diferențele de valoare pe care aceste elemente le au în diferite faze ale unei partide de șah.

A) Spațiul

Valoarea câmpurilor.

Am spus că spațiul este reprezentat de către tabla de șah, de formă pătrată, cu 64 de căsuțe albe și negre. Dacă am privi această tablă ca pe o simplă figură geometrică, desigur ar trebui să considerăm toate căsuțele de valoare egală. Datorită însă prezenței figurilor, valoarea câmpurilor este diferită.

Majoritatea jucătorilor (chiar începătorii, au făcut fără îndoială observația că raza de acțiune a figurilor

se mărește cu cât sunt așezate pe un câmp mai central și scade pe măsură ce se află mai aproape de marginea tablei (Numai turnul face excepție la această regulă).

Luați, de ex., un cal și așezați-l pe un câmp central: el va putea sări pe 8 căsuțe diferite. Acelaș cal postat într'unul din cele patru colțuri, nu mai are decât două câmpuri pe care se poate deplasa. Deci: CAMPURILE CENTRALE AU O VALOARE MAI MARE decât celelalte. Valoarea câmpurilor descrește cu cât sunt mai aproape de marginea tablei și mai ales de colțuri. În diagrama 1 se poate vedea această descreștere de valoare, exprimată în cifre pe principiul următor: Fiecare cifră re-

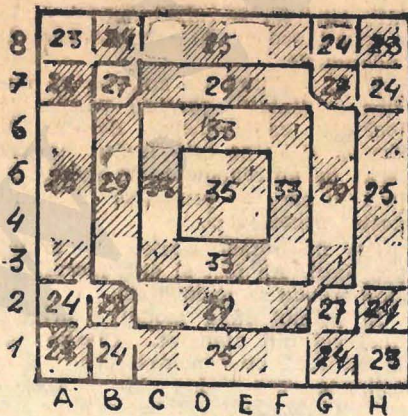

Diagrama 1

prezintă numărul total de căsuțe pe care poate muta o Damă, așezată pe acel câmp. Pentru o mai exactă evaluare a valorii câmpului, se adună și căsuțele pe care ar putea muta un cal, așezat pe acelaș câmp. Astfel, de ex. o Damă instalată pe câmpul central e5 (în careul cel mai mic al

diagramei), poate muta pe coloana „E” (deci pe 7 câmpuri), pe orizontala 5-a (alte 7), pe diagonală al-h8 (7 câmpuri) și pe diagonală h2-b8 (alte 6), deci pe 27 câmpuri. La aceea se adună cele 8 mutări ale calului, celace dă un total de 35 câmpuri; Aceiași Damă așezată pe câmpul h1, nu mai poate muta decât pe 21 câmpuri, iar calul numai pe 2. Între câmpul unghiular h1 și câmpul central e5, există deci o diferență evidentă de valoare, a cărei importanță trebuie avută mereu în vedere în timpul partidei. O figură prost plasată, pe un câmp la marginea tablei, face să scadă sensibil forța de luptă a ansamblului pieselor și permite adversarului să realizeze o superioritate de forțe, fie în centru, fie pe celălalt flanc.

Linii și diagonale.

Datorită mișcărilor diferite ale figurilor, se creează pe tabla de șah „complexe de câmpuri”. Astfel, în timp ce turnul prin mișcarea lui în linie dreaptă (2), poate să ocupe (sau să controleze) atât câmpuri albe cât și negre, *nebulul* este limitat la mișcări dealungul diagonalelor, dar nu mai pe o singură culoare. Mai mult oriunde am așeza un turn pe tablă, valoarea lui nu scade deoarece el continuă să controleze acelaș număr de câmpuri (14), în timp ce *nebulul*, chiar așezat pe un câmp central, nu poate muta decât pe 13 câmpuri, valoarea lui scăzând pe măsura apropiării de marginea tablei.

Din această cauză, valoarea complexelor de câmpuri „liniare” este mai mare decât a celor „diagonale”.

(1) Aceste turnuri sunt foarte clar expuse în „Regulamentul jocului de șah” editat de Comisia Centrală de Șah. (Se găsește de vânzare la sediul comisiei, în București, Str. Aristide Briand 21).

(2) Linile drepte sunt de două feluri: „orizontale”, adică paralele cu poziția inițială a pieselor, (de ex. a1-h1 sau a2-h2) și „coloane”, dacă sunt perpendiculare pe această poziție (a1-a8, b1-b8 etc.).